

Kesäyliopistot osana aikuiskoulutusjärjestelmää

— huomioita kesäyliopistojen ja korkeakoulujen suhteista

Vastaanottaessaan 4.5.1988 Kesäyliopistotoimikunnan mietinnön opetusministeri *Christoffer Taxell* totesi, että ”joku vuosi takaperin näytti siltä, että kesäyliopistolaitos ei ollut aivan selvillä siitä, mihin suuntaan toimintaansa kehittää. Erityisesti korkeakoulujen oman täydennyskoulutustoiminnan voimakas kasvu aiheutti identiteetti-ongelmia. Myöskään opetusministeriössä ei kesäyliopistojen kehittämistä ja niiden aseman vahvistamista pidetty erityisen keskeisenä. Tilanne aiheutti keskustelua julkisuudessa ja kesäyliopistojen ja täydennyskoulutuskeskusten välistä kilpailua, jolle ei ollut järkevää perustetta.

Aikuiskoulutuksen kaikenpuolisen kehittämisen tarve on kuitenkin havahduttanut asianosaiset huomaamaan, että sekä kesäyliopistoille että korkeakouluille riittää tehtäviä. Koulutuslaitokset voivat oivallisella tavalla täydentää toisiaan ja etsiä yhteistyöhön”.

Ministeri Taxellin puheenvuorossa on varsin hyvin kiteytetty Kesäyliopistotoimikunnan taustatilanne. On kuviteltu, että muut aikuiskoulutuslaitokset, erityisesti korkeakoulujen täydennyskoulutuskeskukset voivat korvata kesäyliopistot. Kuvitelmia on ollut täydennyskoulutuskeskuksissa ja aktiivista pyrkimystäkkin toimia sen suuntaisesti. Myöskin opetusministeriössä ja varsinkin sen korkeakoulu- ja tiedeosastolla, jonka alaisuuteen kesäyliopistot on sijoitettu, on suuntauduttu tukemaan ensisijaisesti täydennyskoulutuskeskuksia kesäyliopistojen kustannuksella. Totta on myös, että kesäyliopistoilla itsellään on ajoittain ja paikoittain ollut pallo hukassa niihin kohdistuneen paineen alla.

Kun opetusministeriössä vihdoin herättiin huomaamaan, että kesäyliopistoille on aikuiskoulutuksen kentässä muotoutunut oma vaikeasti korvattavissa oleva rooli, se asetti korkeakouluneuvos *Arvo Jäppisen* puheenjohtolla työskennelleen *Kesäyliopistotoimikunnan* maaliskuussa 1987. Jäsenet edustivat opetusministeriötä, korkeakouluja ja niiden täydennyskoulutuskeskuksia, kesäyliopistoja ja kuntien keskusjärjestöjä.

Toimikunnan tehtäväksi määrättiin selvittää kesäyliopistojen toiminnan nykytilaa sekä tehdä esitys kesäyliopistojen asemasta aikuiskoulutusjärjestelmässä, valtion tuen järjestämisestä ja arvioida siitä aiheutuvat kustannukset sekä tehdä esitys tarvittaviksi säädosmuutoksiksi.

Kesäyliopistot osa aikuiskoulutusjärjestelmää

Jo tehtäväksiantoteksti täsmensi kesäyliopistojen asemaa, kun toimikunnan tehtäväksi todettiin kesäyliopistojen aseman tarkastelu *osana aikuiskoulutusjärjestelmää*. Kesäyliopistojen sijoittuminen koulutuskenttään ei ole ollut selkeä.

Opetusministeriössä kesäyliopistoasiat on hoitanut korkeakoulu- ja tiedeosasto. Se kuvastaa avoimen korkeakouluopetuksen keskeistä asemaa kesäyliopistojen koulutusohjelmissa. Sitäpaitsi on ajoittain voimakkaasti ollut esillä ajatus kesäyliopistoista korkeakoulujen kolmantena lukukautena. Vielä on muistettava monen kesäyliopiston rooli varsinaisen korkeakoulun saamisessa alueelleen. Kesäyliopistoissakin on haluttu korostaa yliopisto-imagoa, koska se on nostanut ulkoista kuvaa, status-ta.

Kesäyliopistojen toiminnan laajentuuessa on avoimen korkeakouluopetuksen suhteellinen osuus laskenut, vaikka se määrällisesti onkin lisääntynyt. Opiskelurakennekin on muuttunut siten, että avoimen korkeakouluopetuksen opiskelijoista yhä pienempi osa on korkeakoulujen opiskelijoita. Kun vielä ottaa huomioon, että lukiolaiskurssien osanottajien määrä samoin kuin alle 20-vuotiaiden määrä on vain 12–14 prosenttia, on kesäyliopistot syytä laskea nimenomaan aikuiskoulutusorganisaatioiksi.

Toimikunta ehdottaa, että kesäyliopistojen valtionavustus siirretään valtion tulo- ja menoarviossa opetusministeriön pääloukkaan kohtaan ”yhteiskunnallinen sivistystyö” (29.57) aiemmalta korkeakoululaitosmomentilta. Koska valtionavustus on tarkoitus kohdistaa erityisesti avoimeen korkeakouluopetukseen, sen valmistelu ehdotetaan tapahtuvan korkeakoulu- ja tiedeosaston ja kouluosaston yhteistyönä.

Valtionhallinnossa kesäyliopistoasiat tulnaisiin siis entistä kiinteämmin käsittelemään muun aikuiskoulutuksen ja erityisesti vapaan sivistystyön kanssa. Se vastaakin paremmin kesäyliopistojen toiminnan nykyistä luonnetta. On toivottavaa ja oletettavaakin, että kesäyliopistoasiat saavat opetusministeriön kouluosaston aikuiskoulutuslinjalla suopeamman käsittelyn kuin korkeakoulu- ja tiedeosastolla. Ministeri Taxellin puheenvuorosta voi päätellä, että tarve suhtautumistavan muutokseen on todettu ministeriössäkin.

Toimikunta toteaa kesäyliopistojen sijoittuvan aikuiskoulutuksen kentässä ammatillisen aikuiskoulutuksen ja yleissivistävän koulu-

tuksen välimaastoon. Toisaalta kesäyliopistojen koulutus sijoittuu joiltakin osin korkea-asteen koulutuksen ja keskiasteen koulutuksen väliin.

Ei kahlitsevaa lainsäädäntöä

Toimikunta katsoo, että kesäyliopistoja ja niiden valtionosuutta koskevan lain antamiseen ei ole erityisiä perusteita. Sellainen saataisi kahlita kesäyliopistojen toimintakenttää ja estää luovaa kehitystä niissä. Myöskään puitelain aikaansaamista ei toimikunta pidä realistisena eikä tarpeellisenä. Toimikunnan mukaan kesäyliopistojen julkinen status on hyvä ilman erillistä lainsäädäntöä.

Nykyisin toimintaa säätelee vuonna 1968 annettu valtioneuvoston päätös kesäyliopistojen valtionavusta. Toimikunta ehdottaa sen ajanmukaistamista. Ehdotus ei sisällä oleellisia muutoksia voimassa olevaan. Uudistettavassa päätöksessä ei käsiteltäisi kesäyliopistojen juridista asemaa, sisäistä hallintoa eikä juuri myöskään toiminnan sisältöä eikä toteutustapaa.

Toimikunnan ajattelutapa on oikea. Muilta koulutussektoreilta on riittämiin kokemuksia yksityiskohdittaisen valtionapusäädännön byrokratisovasta ja toimintaa jähmettävästä vaikutuksesta. Kesäyliopistojen vahvuutena on ollut ja myöskin tulee olla joustavat toimintamahdollisuudet, riippumattomuus valtiovallan ohjailusta ja kevyt hallinto.

Kesäyliopistojen toiminta on aina voimakkaasti tukeutunut toiminta-alueensa kuntiin ja järjestöihin. Väljät valtiosäädökset mahdollistavat kuntien todellisen isäntävallan paremmin kuin valtionapu- tai muun lain alaisissa muissa koulutusorganisaatioissa.

Arvioidessaan kesäyliopistojen asemaa aikuiskoulutusjärjestelmässä toimikunta toteaa nykyisessä aikuiskoulutuksen kehitysvaiheessa olevan perusteltua, että maassamme on kesäyliopistoja, jotka voivat joustavasti vastata sellaisiin koulustarpeisiin, joihin kiinteä koulutusorganisaatio ei pysty nopeasti reagoimaan.

Kuitenkin toimikunta ehdottaa, että kaikille keskeisille yhteistyökorkeakouluille tulisi varata mahdollisuus nimetä edustajansa kesäyliopistojen hallintoon. Ehdotusta ei voi pitää tarkoituksenmukai-

senä. Monella kesäyliopistolla on useita yhteistyökorkeakouluja. Kun on mahdollista, että moni korkeakoulu haluaisi nimetä edustajan, ohjautuisi hallinto sellaisiin käsiin, jotka eivät olisi vastuussa rahoituksesta eivätkä tuntisi paikallisia olosuhteita. Myöskin olisi pelättävissä, että hallintamalli toisi mukanaan liiallisia sidonnaisuuksia kulloinkin vallitsevaan korkeakoulupolitiikkaan ja vallitseviin oppisuuntiin.

Sinänsä kiinteät yhteydet korkeakouluihin ovat tärkeitä ja ne luovat edellytyksiä koulutuksen laadun kohottamiselle. Varsinaiseen hallintoon ei korkeakouluja kuitenkaan tule kytkeä. Sensijaan, että kesäyliopistot olisivat korkeakoulujen ohjauksessa, niiden tulee pikemminkin olla vaihtoehtokorkeakouluja, jotka ennakkoluulottomasti tuovat uusia ja korkeakoululaitoksemme hyljeksimiäkin ajattelutapoja toiminta-alueelleen.

Tarpeellista on, että avoin korkeakouluopetus suunnitellaan yhteistyössä sen korkeakoulun kanssa, jonka pääasiallisella toiminta-alueella kesäyliopisto toimii. On perusteltua, että tällä ns. emokorkeakoululla on edustus kesäyliopistojen hallinnossa, niinkuin tilanne yleisesti jo nyt onkin. Kesäyliopistojen tieteellisiin valtuuskuntiin/toimikuntiin nimettävien jäsenten kautta voidaan turvata yhteydet muihin korkeakouluihin. On myös huomattava, että kesäyliopistojen rehtorina toimii jonkin korkeakoulun professori tai muu keskeinen korkeakouluhenkilö.

Avointa ja monipuolista korkeakouluopetusta

Kesäyliopiston ja korkeakoulujen keskeisimpänä yhteistyömuotona säilyisi toimikunnan linjauksen perusteella avoin korkeakouluopetus. Kuitenkaan toimimista korkeakoulujen kolmantena lukukautena ei enää korosteta kuten tehtiin vielä tämän vuosikymmenen alussa. Kesäyliopistojen avoin korkeakouluopetus tulee olemaan yhä enemmän aikuisten yleissivistävää opiskelua tai myöhempään tutkinto-opiskeluun tähtäävää.

Toimikunnan mielestä kesäyliopistoissa tulisi ensi sijassa lisätä sellaista avointa korkeakouluopetusta, joka luo aikuiskoulutukselle mahdollisuuksia opintokokonaisuuksien suorittamiseen. Vielä se kehoittaa arvioimaan, onko tarkoi-

tuksenmukaista kohdentaa avoimen korkeakouluopetuksen voimavaroja pieniin opetuskokonaisuuksiin useilla paikkakunnilla vai laajentaa tutkintotavoitteista opetusta maakuntakeskuksissa.

Vaikka toimikunta esittäikin tämän avointa korkeakouluopetusta kapea-alaistavan ja alueellisesti keskittävän tavoitteen hieman arkaillen eikä näytä sitä erityisesti painottavan, on sen esilletuomiseen kuitenkin reagoitava.

On hyväksyttävä tavoite, että kesäyliopisto-opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa kokonaisia opintokokonaisuuksia eli esimerkiksi approbatureita vastaavia 15 opintoviikon kokonaisuuksia ja päästä ns. 60 opintoviikon väylää sisään korkeakouluihin. Mutta avointa korkeakouluopetusta ei saa tyypistä vain maakuntakeskuksissa annettavaksi ja ensisijaisesti vain korkeakoulututkimnon suorittamista palvelevaksi. Tällöin kesäyliopistoista muodostuisi eräänlaisia Norjan tyyppisiä aluekorkeakouluja, jotka järjestävät sellaisia yleisopintoja ja alempia aineopintoja, joiden suorittamisen jälkeen pääsee oikeaan korkeakouluun. Erona olisi, että nämä aluekorkeakoulut toimisivat eräänlaisina esikouluina samoilla paikkakunnilla kuin korkeakoulutkin eli maakuntakeskuksissa.

Avoimen korkeakouluopetuksen keskittyminen 60 opintoviikon pakettien järjestämiseen kapeuttaisi ainevalikoimaa muutamaa korkeakoulututkintoihin tavallisimmin sisällytettävään oppiaineeseen. Kesäyliopistojen luonteen mukaista on tarjota aikuisopiskelijoille mahdollisuus saada korkeakoulutavoitteista opetusta ilman, että tavoitteena olisi tutkinto tai edes approbatur-laajuinen opintokokonaisuus. Oppiainevalikoimaa tulisi pikemminkin monipuolistaa kuin nykyisestä keskittää. Alueellisesti ei avointa korkeakouluopetusta tule valtakunnallisen tason ohjauksella rajoittaa.

Kun toimikunta on pyrkinyt rajaamaan avointa korkeakouluopetusta, on oletettavasti taustalla ollut tieto käytettävissä olevista opettajaresurseista. Käsitkseni on, että pulaa on nimenomaan jo ennestään laajasti suosittujen oppiainneiden, esimerkiksi kasvatustieteen, aikuiskasvatuksen ja sosiaalipolitiikan opettajista. Sen sijaan avoimessa korkeakouluopetuksessa harvinaisempien aineiden ope-

tuksen laajentamiseen olisi opettajaresurssien puolesta varaa. Toimikunnan olisi tullut esittää lisää opettajaresurssia korkeakouluille, jotta avointa korkeakouluopetusta voitaisiin laajentaa alueellisesti ja vapaan sivistystyön suuntaisesti.

Rahoitusehdotukset epämääräisiä

Useimmat kesäyliopistot saavat nk. kesäopetusmäärärahaa. Sillä tarkoitetaan lähinnä ns. emokorkeakoulun tuntiopetusmäärärahoistaan osoittamaa rahoitusta kesäyliopistojen avoimeen korkeakouluopetukseen. Toimikunta esittää käytännön lopettamista. Sen sijaan kesäyliopistot saivat suoraan opetusministeriöltä avointa korkeakouluopetusta varten määrärahan.

Siirtyminen kesäopetusmäärärahasta opetusministeriön suoraan rahoitukseen on sinänsä oikea. Mutta toimikunnan ehdotus sisältää epäilyttäviä piirteitä. Vuonna 1987 kesäyliopistot saivat eri korkeakouluilta kesäopetusmäärärahaa 2.1 milj.mk ja edellisenä vuonna vielä 2.7 milj.mk. Toimikunta ehdottaa, että kesäyliopistojen valtionapumomentille siirrettäviä näitä kesäopetusmäärärahoja 1 milj.mk korkeakouluopiskelijoiden kesäaikaisten opetuspalveluiden uudelleenjärjestelyihin. Lisärahoitus valtionapumomentille osoitettaisiin muualta.

Omituista korkeakoulujen kanalta on, jos — niinkuin mietintö antaa ymmärtää — ne korkeakoulut, jotka ovat kyselyissä ilmaisseet olevansa valmiita opetusministeriön suoraan rahoitukseen, menettävät vastaavan tuntiopetusrahamäärän. Sen sijaan ne, jotka eivät ole valmiita, saivat edelleen pitää sen. Kuitenkaan viimeksimainituilla ei ole veloitetta edelleen antaa kesäopetusmäärärahaa. Epävarmaksi jää myös, turvataanko avoimen korkeakouluopetuksen valtionrahoituksen taso niille kesäyliopistoille, joitten kesäopetusrahoittajakorkeakoulun tuntiopetusmäärärahaa siirtäisi kesäyliopistojen valtionapumomentille.

Kesäyliopistoille siis osoitettaisiin rahoitusta epämääräisesti ”korkeakouluopiskelijoiden kesäaikaisten opetuspalvelujen uudelleenjärjestelyihin.” Ehdotetun valtioneuvoston päätöksen peruste-

luihin toimikunta haluaa kirjattavan, että avoin korkeakouluopetus on tarkoituksenmukaista rajata yleensä kesäaikaan (touko-syyskuu). Kun vielä otetaan huomioon edellä jo todettu pyrkimys kapealaistaa avoin korkeakouluopetus tutkintotavoitteisiin opintokokonaisuuksiin, toimikunnan avointa korkeakouluopetusta koskeva linjaus on epätydyttävä. Se ei merkitse kesäyliopistojen avoimen korkeakouluopetuksen vahvistamista vaan pikemminkin heikennemistä.

Kesäyliopistot ylioppilassuman purkamiseen

Keskiasteen ja korkea-asteen koulutuksen nivelvaiheessa kesäyliopistot palvelevat ylioppilaita, jotka eivät ole päässeet tai vielä haकेutuneet korkeakoulujen varsinaisiksi opiskelijoiksi. Kesäyliopistojen avoin korkeakouluopetus tarjoaa tällöin mahdollisuuden kokeilla korkea-asteen opetuksen taso. Tämän jälkeen mietinnössä todetaan, että niin sanotun ylioppilassuman purkamiseen ei kesäyliopistoja toistaiseksi ole käytetty.

Toimikunta ei kehittele toteukselleen jatkoa. Ylioppilassumaan liittyen heitti kansliapäällikkö Jaakko Numminen taannoin ajatuksen, että ainakin korkeakoulujen filosofisiin, yhteiskuntatieteellisiin ja matemaattis-luonnontieteellisiin tiedekuntiin voitaisiin ottaa rajoituksetta opiskelijoita. Karsinta tapahtuisi vasta parin vuoden opiskelun jälkeen. Korkeakouluväki tyrnäsi ajatuksen vedoten opetusryhmien liialliseen pausumiseen ja opettajapulaan.

Jos lähdetään ajatuksesta, että periaatteessa kaikille kansalaisille tai ainakin ylioppilaille tulisi olla mahdollisuus korkeakoulutasoiseen opetukseen, varsinaisten korkeakoulujen sijasta kesäyliopistoja voitaisiin kehittää tämän suuntaisesti vielä nykyistä enemmän. Tällöin alempien aineopintojen (lähinnä vanhojen approbatureiden) opetusta tulisi edelleen lisätä samoin kuin ympärivuotistaa toimintaa. Myös opintososiaalisia etuuksia tulisi kesäyliopisto-opiskeluun soveltuvalla tavalla kehittää.

Kesäyliopisto-nimeä toimikunta ei pidä tarpeellisena muuttaa. Perusteluina se toteaa, että nykyiseen nimeen sisältyy perinteitä. Sen muuttaminen tuskin edistäisi toiminnan kehittämistä. Toimikunnalla on hyvin käytännöllinen ote.

Nimi ei miestä pahenna. Tuskin mies nimeäkään, vaikka toiminta on muuttunut ympärivuotiseksi, joskin kesäpainotteiseksi ja yliopistotasoisien lisäksi on muukin opetus lisääntynyt. Nimi on institutionaalisoitunut eikä siihen tule suhtautua tarpeettoman kirjaimellisesti.

Työnjakoon täydennyskoulutuskeskusten kanssa

Kuten ministeri Taxellinkin edellä lainatusta puheenvuorosta ilmenee, korkeakoulujen täydennyskoulutuskeskusten tunkeutuminen kesäyliopistojen perinteiselle toiminta-alueella oli toimikunnan asettamisen eräs taustatekijä. Toimeksiannossa tätä ei erikseen ilmaista. Mutta toimikunnan kokoonpano antoi aiheen olettaa, että avoimen korkeakouluopetuksen ohella myös muut näitä kahta koulutusorganisaatiota koskevat asiat tulevat puitaviksi.

Yleisarviona voi todeta, että vaikka toimikunta oli kokoonpanoltaan yksipuolisen korkeakoulu- ja niiden täydennyskoulutuskeskuspainotteinen, on se pysynyt kesäyliopistojen näkökulmasta katsoen mallillisella linjalla, joskin kyky tai uskallus konkreettisiin johtopäätöksiin ja ehdotuksiin on puuttanut.

Mietinnössä todetaan, että ”kesäyliopistojen ja korkeakoulujen täydennyskoulutuskeskusten väliselle työnjaolle ammatillisessa täydennyskoulutuksessa muodostaa pohjan se, että täydennyskoulutuskeskukset järjestävät niin sanottuja pitkiä täydennyskoulutusohjelmia sekä korkea-asteen uudelleenopetusta (pätevöitymiskoulutuksen ja akateemisten alojen työllisyyskoulutuksen muodossa).”

Tekstistä ei ilmene, onko edellä olevalla tarkoitettu tavoitetta vaiko toteamusta nykytilanteesta. Joka tapauksessa se ei vastaa nykytilannetta. Tavoitteena se antaa työnjalle hyvän pohjan. Maassamme tarvitaan kiinteästi korkeakoulujen yhteydessä toimivia täydennyskoulutuskeskuksia, jotka kykenevät järjestämään korkeakoulujen (erityisesti oman) viimeisintä tutkimustietoa käyttävää ja myös tutkimustoimintaa palvelevaa vähintään muutaman viikon kestäväää täydennyskoulutusta. Erityisenä tehtävänä olisi jo akateemisen koulutuksen saaneiden uudelleen-

ja täydennyskoulutus.

Kuten Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan täydennyskoulutuskeskuksen johtaja, apulaisprofessori Harri Westermark toteaa, korkeakoulujen täydennyskoulutusyksikköjen tulisi erikoistaa järjestämään vain sellaista tieteellistä täydennyskoulutusta, johon muut eivät kohtuudella pysty. Dosentit voisivat hänen mukaansa hyvinkin korvata opetusvelvollisuutensa täydennyskoulutuksessa. Professorit taas osallistuisivat opetukseen lyhyin vierailuin, joiden yhteydessä koulutettavat voisivat haastaa asiantuntijan mittelöön tieteellisen tiedon totuudenmukaisuudesta ja hyödyllisyydestä. (Helsingin Sanomat 9.3.1986).

Tämän päivän todellisuus on toinen. Täydennyskoulutuskeskukset järjestävät pääasiassa, monet lähes yksinomaan sellaisia muutama päivän lyhytkursseja, jotka erittäin hyvin soveltuvat paitsi kesäyliopistojen, myös kansanopistojen, kurssikeskusten, ammattilisten oppilaitosten kurssiosastojen, jopa opintokeskusten ja kansalais- ja työväenopistojen järjestämiksi. Täydennyskoulutuskeskuksien ja niitä ohjaavien tahojen tulisi asettaa nykyistä kunnianhimoisempia laadullisia tavoitteita määrällisten sijasta. Kasvavilla opiskelijamäärillä rehvaselvemisen sijasta tulisi pyrkiä sisältöjen kehittelyyn.

Westermark toteaa artikkelissaan, ettei yliopisto voi olla ammattikurssikeskus ja suurten väestöosien kansansivistyslaitos. Näihin tehtäviin on olemassa omat organisaationsa. Hänen mukaansa yliopistojen ja korkeakoulujen nimissä annettava täydennyskoulutus ja niiden elvytystoiminta ovat laajentuneet ilman riittävää suunnittelua.

Käytettävissä olevalla henkilökuntamäärällä tulisi voida aikaansaada monipuolisia ja syvällisiä opetussisältöjä koulutusohjelmiin. Myös ainelaitoksiin tukevat opetuskäytännöt ja kehittämisprojektit ovat nimenomaisesti täydennyskoulutuskeskuksille soveltuvia aloja. Myönteisenä esimerkkinä todettakoon Lapin korkeakoulun Kemi-Tornion täydennyskoulutusyksikön tuotoilijakoulutus, joka tapahtuu yhteistyössä Taideteollisen korkeakoulun kanssa.

Kyse ei ole vain toimimisesta alueella, jonka muutkin kykenevät hoitamaan, vaan myös siitä, että

samalla jää hoitamatta koulutus-tehtäviä, joihin muitten resurssit eivät riitä. Vaativaa ajan tasalla olevaa, tieteelliset kriteerit täyttävää koulutusta joudutaan hakemaan ulkomailta.

Ei lyhytkursseja eikä seminaareja tule suinkaan yrittää poissulkea täydennyskoulutuskeskuksilta, mutta selkeästi toissijaisia niiden tulisi koulutuspoliittisin perustein olla. Epätarkoituksenmukainen päällekkäisyys ilman täydennyskoulutuskeskuksiäkin on lyhytkurssien tarjonnassa ilmeinen. Kesäyliopistotoimikunnan mukaan työnjako lyhytkurssitoiminnan osalta muodostuu toisaalta oman korkeakoulun tiederakenteen ja toisaalta aikuiskoulutuksen tarjonta- ja kysyntätekijöiden pohjalta. Lisäksi sen mukaan tarvitaan nykyistä kiinteämpää konkreettista toimintaa edistävää alueellista yhteistyötä. Muihin työnjaollisiin ehdotuksiin toimikunta ei kyennyt. Lyhytkurssitoiminnan hallitsematon lisääntyminen räjähtää käsiin. Ne pärjäävät, jotka kykenevät palkkaamaan parhaimmat mainosgraafikot, markkinoinnin psykologit ja myyntityöntekijät. Koulutussuunnittelijat korvautuvat markkinointisih-teereillä.

Yhteistyötä eikä toiminnan byrokraatisoimista

Myöskään avoimen korkeakoulupetoksen työnjakoon toimikunta ei löytänyt eväitä. Tässäkin se tarjoaa yleisen tason yhteistyötä. Se on toki tarpeellista. Mutta niin sanottu yhteistyö ei saa muodostua itsenäiseksi ja käytännön koulutus-toimintaa kohtuuttomasti rasittavaksi.

Opetusministeriön joulukuussa 1986 antamat ohjeet avoimen korkeakoulupetoksen järjestämisestä on malliesimerkki siitä, miten epämääräisesti muotoillut ohjeet voidaan toteuttaa tsaarinaikaisen raskaasti. Ohjeissa täydennyskoulutuskeskukset määrittäin huolehtimaan avoimen korkeakoulupetoksen koordinoinnista. Jotkut täydennyskoulutuskeskukset ovat tulkinneet ohjeet modernin ja joustavan hallintotavan mukaisesti. Mutta toiset ovat kehitelleet mitä monimutkaisempia kaavake- ym. järjestelmiä.

Toimikunnan olisi tullut puuttua ohjeiden soveltamistapaan tai itse ohjeisiin. Ne nimittäin ovat tekemässä avoimen korkeakoulu-

petuksen paperisodan sellaiseksi, että se rasittaa järjestäjien resursseja uhaten varsinaista opetusta.

Myös täydennyskoulutuskeskukset antavat avointa korkeakoulupetusta. Esimerkiksi Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksessa tehdään arvokasta työtä etä- ja monimuoto-opetuksen kehittämiseksi. Mutta joutuu epäilemään onko avoimessa korkeakoulupetuksessa syytä ohjata voimavaroja samojen approbatureiden järjestämiseen samoilla paikkakunnilla, joilla kesäyliopistot, kansalais- ja työväenopistot, ja kansanopistot ovat järjestäneet ja edelleen kykenevät järjestämään opetusta vähintään yhtä pätevästi? Ja onko tarkoituksenmukaista, että opetusministeriö ohjaa rahoitusta täydennyskoulutuskeskuksille tähän muutenkin hoidettavissa olevaan opetukseen?

Erityisesti tältä osin ei voi välttyä vainoharhaiselta kuulostavalta epäilyltä, että opetusministeriössä keinotekoisesti ja suunnitelmallisesti pyritään raivaamaan maaperää täydennyskoulutuskeskusten imagon kohottamiseksi. Turva-taanhan tällä tavoin korkeakoulutason opetuksen asema koulutusohjelmissä. Sen sijaan on aivan tarkoituksenmukaista, että opetusministeriö tukee esimerkiksi varanotaarikoulutusta, sosiaalialan pätevytymiskoulutusta ja edellä kuvattua etä- ja monimuoto-opetusta.

Nykyisin opetusministeriö rahoittaa täydennyskoulutuskeskusten avointa korkeakoulupetusta siten, että se on opiskelijoille ilmaista. Tämä opetus on pääasiassa talvella iltaisin ja oppiaineissa, joitten opetuksen korkeakoulujen omat opiskelijat saavat normaalin päiväopetuksena. Se ei siis ole osa korkeakoulujen perusopetusta. Pikemminkin se on vielä enemmän aikuisopiskelijoille suunnattua kuin kesäopetus.

Tilanne on omituinen. Täydennyskoulutuskeskusten antama opetus on valtion erillisen määrärahan ansiosta ilmaista, kun taas vastaava kesäyliopistojen, kansanopistojen sekä kansalais- ja työväenopistojen on maksullista, koska sitä ei vastaavalla tavalla valtio kustanna. On huomattava, että kesäyliopistojen ns. kesäopetusmäärärahaa ei voi käyttää mm. opettajien matkakustannuksiin eikä sitä saada myöskään opetuspalkkioihin läheskään riittävää määrää. Opiskelijamaksuja on välttämätöntä perä. (sivulle 34)

(sivulta 33)

Mietinnöstä ei löydy eväitä eri organisaatioissa avointa korkeakouluopetusta saavien tasa-arvoistamiseen. Tavoitteeksi olisi asetettava, että kaikilla aikuisopiskelijoilla maksut olisivat samansuuruisia tai mielummin niin, ettei niitä ole lainkaan. Se edellyttää valtiolta yhtäläistä tukea eri organisaatioille.

On selvä, ettei kesäyliopistotoimikunnan tehtävänä ollut täydennyskoulutuskeskusten toiminnan

rukkaaminen. Kuitenkin toimikunnalta olisi odottanut selkeämpää linjausta niissä asioissa, jotka ovat kesäyliopistojen perinteistä ja edelleenkin keskeistä koulutusalueetta.

Valtiovallan intresseihin kuuluu, että korkeakoulujen varsinainen täydennyskoulutustehtävä tulee hoidetuksi eikä tuhlata resursseja tarpeettomasti sellaiseen toimintaan, joka muutenkin tulee hoidetuksi.

Tässä yhteydessä en tarkastele lähemmin toimikunnan näkemyksiä kesäyliopistojen ammatillisesta täydennyskoulutuksesta, kielikursseista, lukiolaiskursseista ja muusta opetuksesta. Yleisesti todettakoon, että niiltä osin mietintöön voi olla tyytyväisempi kuin avoimen korkeakouluopetuksen osalta. Kokonaisuutena toimikunnan työ tukee kesäyliopistojen toimintaedellytyksiä ja selkeyttää niiden asemaa koulutusjärjestelmässä.